

BART VAN NES

ABRAHAM

*De roeping, de reis en de kracht
van een beschikbaar geloof*

Abraham

BART VAN NES

ABRAHAM

*De roeping, de reis en de kracht
van een beschikbaar geloof*

KokBoekencentrum Uitgevers • Utrecht

Vormgeving omslag en binnenwerk: Studio Mol
Abeelding omslag Sara en zoon: <https://11nq.com/IE5Ns>

ISBN 978 90 435 4202 9
ISBN e-book 978 90 435 4203 6
NUR 707

www.kokboekencentrum.nl

© 2024 KokBoekencentrum Uitgevers, Utrecht

Alle rechten voorbehouden

KokBoekencentrum Uitgevers vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

יִנְנֵה
Hineni

Voor Evi
Romeinen 8:29

INHOUD

Voorwoord: Hineni	9
1. Oorsprong <i>God roept</i> (Genesis 11:27-12:8)	15
2. Beproeving <i>God vormt</i> (Genesis 12:9-13:4)	25
3. Overvloed <i>God leidt</i> (Genesis 13:5-18)	35
4. Moed <i>God beloont</i> (Genesis 14:1-24)	45
5. Twijfel <i>God verbindt</i> (Genesis 15:1-21)	55
6. Ongeloof <i>God ziet</i> (Genesis 16:1-15)	65
7. Wortelen <i>God belooft</i> (Genesis 17:1-27)	75
8. Bidden <i>God hoort</i> (Genesis 18:1-33)	85
9. Oordeel <i>God redt</i> (Genesis 19:1-38)	97
10. Afslagen <i>God geneest</i> (Genesis 20:1-18, 21:22-34)	107
11. Vervulling <i>God geeft</i> (Genesis 21:1-21)	119
12. Climax <i>God voorziet</i> (Genesis 22:1-24)	129
13. Bestemming <i>God zegent</i> (Genesis 23, 25:1-11)	139
Bijlage I: De reis van Abraham in beeld	149
Bijlage II: De historische achtergrond van Abraham	150
Bibliografie	154

HINENI

Het begon in België. Na een ludiek introductieweekend volgden de eerste colleges. Met grote nieuwsgierigheid betrad ik de wereld van de kerkgeschiedenis, bijbeluitleg, systematische theologie en natuurlijk de grondtalen Grieks en Hebreeuws. Grieks ging goed. Hebreeuws was echt een gedoe. Ik laat hier graag in het midden of dat vooral aan mij of aan de docent lag. Het lichtpuntje aan de horizon? Bij het eerste college kregen we al te horen waar het zou eindigen. Genesis 22. Het verhaal van Abraham die Isaak moest offeren zou de grote examentekst worden. Na een jaar ploeteren en stuntelen veranderde ik van tactiek en probeerde ik het hele hoofdstuk te memoriseren, zowel in het Nederlands als in het Hebreeuws, in de hoop er zo toch doorheen te glippen.

Examenperiodes aan de Evangelische Theologische Faculteit zijn een bijzonder verschijnsel. Studenten zitten hele dagen in totale afzondering te leren en verschijnen eenmaal per dag wanneer het tijd is om te koken. Dit koken gebeurt het liefst op een manier die zo weinig mogelijk tijd en inspanning vraagt (en ja, dat proefde je ook). Om de kooklast te verdelen, zaten we in kookgroepen en hoefde je slechts één keer per week te koken. Toen het mijn beurt was besloot ik midden in de grote gemeenschappelijke keuken mijn gememoriseerde Hebreeuws eens mooi ten gehore te brengen met alle drama dat in mij is:

Wayehi ahar haddebarim hallelh weha elohim nissa et Abraham wayyomer elayw Abraham wayyomer hineni. Waayomer qahna et

binka et yehideka... Nog voordat ik bij vers drie was, stapte er iemand de keuken in. Het was mijn professor Oude Testament! Hij stond stil. Hield zijn hoofd een beetje schuin. Keek naar me en ik weet niet precies wat hij dacht, maar zijn fronsende blik sprak boekdelen: wat een aparte jongen ben jij! Gelukkig maakte mijn uitspatting voor het eindresultaat niet uit en werd het vak inleiding Hebreeuws met een nette voldoende afgerond.

Daarmee was het verhaal niet afgerond. Genesis 22 had zich inmiddels diep in mijn systeem genesteld en liet me niet meer los. Toen ik het verhaal later nog eens bestudeerde sprong één woordje eruit. Eén woord dat cruciaal is in dit gedeelte en typerend is voor het hele leven van Abraham. Het is het woord dat op veel plekken in het Oude Testament voorkomt als antwoord op het verschijnen en spreken van God. *Hineni* (spreek uit als *hinee-ni*). Een woord met gewicht. Op Rosj Hasjana, de eerste dag van het Joodse jaar, en Jom Kipoer, de heiligste dag van het Joodse jaar, wordt het als een gebed gezongen. *Hineni* betekent letterlijk: 'hier ben ik'. Die betekenis krijgt op een bijzondere manier vorm in het leven van Abraham. Het is openstaan voor de stem van God en zijn uitgestoken hand vastgrijpen. Het is de keuze om tevoorschijn te komen en verantwoordelijkheid te nemen. Het is ja durven zeggen zonder voorwaarden te stellen. *Hineni* is een heilige houding van beschikbaarheid, overgave en vertrouwen. Niet als een eenmalige beslissing bij een kritiek moment, maar als een levenslange oefening om aandachtig te leven voor het aangezicht van God.

Dit zijn grote woorden. Maar hoe ziet dat er concreet uit? Hoe kwam Abraham op het punt om *hineni* te zeggen op het moment dat God hem vroeg zijn zoon te offeren? Wat maakte dat hij alles achterliet om een onbekende toekomst te omarmen? Afgelopen jaren kreeg ik meerdere gelegenheden me daarmee bezig te houden en me verder te verdiepen in Abraham. Voor een tienerkamp, de studentenconferentie van IFES en in het seizoen 2023-2024 bij ons in Baptistengemeente de Haven. Het leven van

Abraham is duizelingwekkend imposant. Zowel joden, als moslims, als christenen, bij elkaar meer dan de helft van de wereldbevolking, claimen hem als hun voorvader, hetzij biologisch of geestelijk. Naast voorvader wordt hij ook wel profeet genoemd, rechtvaardige en zelfs vriend van God. Er zijn weinig mensen die zo hun stempel op de wereldgeschiedenis hebben gezet als hij.

Een paar jaar geleden mocht ik zelf een beetje in de voetsporen van Abraham treden toen mijn vrouw en ik naar Portugal verhuisden voor zendingswerk. Net als Abraham omarmden we het onbekende en leerden we als vreemdelingen te leven in een land en cultuur waar we niet thuis waren. In zulke omstandigheden is het niet moeilijk om je verwant te voelen met Abraham. Het was een tijd waarin we veel leerden over God en onszelf. Nu ziet mijn leven er heel anders uit. Ik ben een jonge vader met vast werk en voorspelbare ritmes. Wat heeft het leven van Abraham dan te zeggen? In een alledaags huis-tuin-en-keukenbestaan? Bij het lezen van Genesis 11-25 krijg je het idee dat Abraham elk hoofdstuk door een existentiële levenscrisis heen gaat. Mijn leven is bij lange na niet zo spannend.

En toch. Ondanks de afstand in tijd, taal, leeftijd en cultuur gaan we ontdekken dat zijn leven en ons leven veel meer raakvlakken hebben dan je in eerste instantie zou denken. Deze grote man van God was ook gewoon maar een mens. Het leven van Abraham staat bol van de contrasten. Groot geloof, maar ook diepe twijfel. Ruimhartige naastenliefde, maar ook gewiekste acties om zichzelf te redden. Adembenemende godservaringen en onbegrijpelijke miskleunen. Soms zelfs allemaal in één hoofdstuk. Juist dat maakt hem zo herkenbaar. Zijn verhaal gaat over de meest wezenlijke en fundamentele thema's van het leven. Hoe kan het ook anders in een boek dat Genesis (begin/oorsprong) heet? De kruispunten waar Abraham voor staat zijn dezelfde kruispunten als die wij passeren op onze levensreis. De komende hoofdstukken neem ik je mee in die grote thema's en kruispunten. We zullen zien hoe Abraham reageert en hoe God hem leidt

en Zichzelf aan Abraham openbaart. Want naarmate je Abraham beter leert kennen zul je bovenal de God van Abraham beter leren kennen. Elk hoofdstuk sluit af met verwerkingsvragen om je te helpen reflecteren op je eigen levensreis en te antwoorden op God. Het is mijn gebed dat, waar je je ook bevindt op je levensreis met God, dit boek je zal uitnodigen en uitdagen om steeds weer tegen deze God te zeggen: hineni, hier ben ik!

De structuur van het verhaal van Abraham

Het verhaal van Abraham is kunstig vormgegeven. Zoals zijn geloofsreis niet in een rechte lijn verloopt, zo wordt ook zijn verhaal verteld. Veel bijbelse vertellingen worden zo opgebouwd dat het zwaartepunt in het midden ligt en de omringende tekst in spiegelbeeld wordt opgebouwd. Dat ziet er als volgt uit:

a.	Genealogie van Terach (Genesis 11:27-32)
b.	Belofte van een zoon en start van Abrahams weg van geloofsgehoorzaamheid (12:1-9)
c.	Abraham liegt over Sara; God beschermt haar in het buitenland (12:10-20)
d.	Lot gaat in Sodom wonen (13:1-18)
e.	Abraham komt Sodom en Gomorra militair te hulp (14:1-24)
f.	Verbond met Abraham; aankondiging van Ismaël (15:1-16:16)
f'.	Verbond met Abraham; aankondiging van Isaak (17:1-18:15)
e'.	Abraham doet voorbede voor Sodom en Gomorra (18:16-33)
d'.	Lot ontvlucht Sodom en gaat in Moab wonen (19:1-38)
c'.	Abraham liegt over Sara; God beschermt haar in het buitenland (20:1-18)
b'.	Geboorte van zoon en hoogtepunt van Abrahams geloofsgehoorzaamheid (21:1-22:19)
a'.	Genealogie van Nachor (22:20-24)
	X Overgangsgedeelte van Abraham naar Jakob (23:1-25:18)

De geschiedenis van Abraham wordt omsloten door geslachtsregisters. Dat is veelzeggend voor de vader van alle gelovigen. Het onderstreept de boodschap dat zijn leven niet op zichzelf staat, maar het middel is waardoor uiteindelijk alle volken op aarde gezegd zullen worden. Daarbinnen vinden we zowel de belofte van een zoon (b) als de vervulling (b'), de reizen van Abraham naar het buitenland, de verhalen over Lot en Sodom en in het hart de kern van zijn leven: het verbond met God en de belofte van een erfgenaam. Deze opbouw geeft structuur aan de vertelling en de verschillende onderdelen zijn vaak op allerlei creatieve manieren met elkaar verbonden en versterken of spiegelen elkaar.' Wanneer je denkt 'dit heb ik al een keer gelezen' of 'het lijkt wel alsof ik dit eerder ben tegengekomen', let dan goed op, want herhalingen zijn meestal niet zomaar herhalingen!

---

* Binnen deze structuur verschillen Bijbelwetenschappers soms van mening over de indeling. Dit voorstel komt van G.A. Rendsburg, zie: M.J. Paul. 'De opbouw, boodschap en het auteurschap van het boek Genesis'. In: Bette, J.C., G. van den Brink en M.J. Paul. *Bijbelcommentaar Genesis, Exodus*. Studiebijbel Oude Testament 1. Veenendaal: Centrum voor Bijbelonderzoek, 2018.

1. OORSPRONG GOD ROEPT

Lezen: Genesis 11:27-12:8

1533 verzen, 50 hoofdstukken en ruim 32.000 woorden. Waarin meer dan 200 personen voorbijkomen, 40 locaties en een verteltijd van meer dan 2000 jaar. Genesis is gigantisch. Overweldigend in omvang, maar ook eindeloos diep. Bijna alle grote levensvragen zijn terug te voeren op Genesis. Waar is het allemaal begonnen, hoe zijn we hier beland en wat is er mis met de wereld? Waarom is er strijd tussen broers? Hoe kan het dat familie zo mooi en tegelijkertijd zo ingewikkeld kan zijn? Waarom geeft werk mij voldoening en hoe kan het dat hetzelfde werk me soms zo tegenstaat? In Genesis wordt alles in beweging gezet en vandaag de dag zijn we nog steeds aan het bijkomen van alles wat daar gebeurd is. Genesis is afgeleid van een Grieks woord en betekent ‘oorsprong’. We zien ook meteen waarom. In rap tempo worden we meegevoerd van de geboorte van de wereld naar het eerste gezin en vanuit het eerste gezin naar de eerste volkstammen. Hoe organiseer je zo’n grote ontstaansgeschiedenis? Daarvoor wordt de zogenaamde *toledot*-formule gebruikt. Op tien plekken in Genesis vind je dit woord. Het betekent ‘nakomelingen’ of ‘afstamming’ en wordt in het Nederlands vaak vertaald als: ‘Dit zijn de nakomelingen’ of: ‘Dit is de geschiedenis van...’ De eerste voorbeelden staan in het eerste deel van Genesis, hoofdstuk 1-11:

- Dit is de toledot van de hemel en de aarde (2:4).
- Dit is de toledot van Adams nakomelingen (5:1).
- Dit is de toledot van Noach en zijn nakomelingen (6:9).
- Dit is de toledot van Sem, Cham en Jafet, de zonen van Noach (10:1).
- Dit is de toledot van Sem (11:10).

Elke toledot vormt het startschot voor een nieuwe verhaallijn. Zo krijgt de roeping van God concreet vorm: ‘Wees vruchtbaar en word talrijk, bevolk de aarde en breng haar onder je gezag’ (Gen. 1:27). Die eerste openingshoofdstukken zijn prachtig. Daarna slaat het snel om en lezen we over strijd, moord en een man met een grote mond (Gen. 4:23-24). Gods mooie schepping ontaardt in chaos. Even lijkt het zelfs helemaal gedaan te zijn met het project mensheid wanneer God tegen Noach zegt dat Hij opnieuw wil beginnen (Gen. 6-9). Maar na de vloed gaat de groei van de mensheid weer onverminderd verder en lezen we hoe de zonen van Noach alle drie uitgroeien tot volksstammen met ‘elke familie en elk volk in zijn eigen land en met zijn eigen taal’ (10:4, 20, 31). In Genesis 11 lezen we zestien keer het refrein ‘hij verwekte zonen en dochters’. Het leven spat van de bladzijden! Tot we bij de volgende toledot komen en er een kink in de kabel komt. Dit is waar het verhaal van Abram begint.

Een doodlopend spoor

Vanuit de focus op de eerste volken, stammen en allerlei geslachtsregisters (die we het liefst overslaan, toch?) versmalt en vertraagt Genesis zich. Vanuit een helicopterview op de mensheid zoomt de camera nu in op één familie. ‘Dit is de toledot van Terach en zijn nakomelingen’ (11:27). Terach heeft drie zonen: Abram, Nachor en Haran. Haran sterft en laat een zoon na met de naam Lot.

---

* In Genesis 17:5 krijgt Abram de naam Abraham. Tot dat moment gebruiken we de naam Abram, daarna Abraham.

En wat cruciaal is, dit gezin stamt af van de familielijn van Set. De enige familielijn waarvan we in Genesis lezen dat ze de naam van de Heer aanroepen (Gen. 4:26). Te midden van al die lijnen die uitlopen op chaos is dit de enige lijn die de kennis van God bewaarde en doorgaf. Je zou denken: ah, nakomeling van Set, de enige familie die de naam van de Heer aanroept, dus dit is vast een goede familie, een keurig deugdelijk gezin dat met God leeft.

Niet dus. Want Terach en zijn zonen leven in Ur, een stad van de Chaldeeën, vlak bij waar de toren van Babel werd gebouwd (Gen 11:1-9). In Ur aanbaden ze in plaats van de Schepper de zon, de maan en de sterren. De namen van Sarai en Milka, de schoondochters van Terach, zijn afgeleid van de maangod Sin en haar dochter. Dit is niet een net, keurig christelijk gezin, maar een familie die tot aan haar nek in de religie van Ur zit. Wanneer Jozua later het volk Israël toespreekt zegt hij over deze situatie: jullie voorouders woonden lang geleden ten oosten van de Eufraat. Het waren Terach en zijn zonen Abram en Nachor. Ze dienden andere goden (Joz. 24:2). Geestelijk gezien zit dit gezin dus op een dood spoor. Maar dat niet alleen. De belangrijkste informatie over dit gezin volgt in vers 30: 'Sarai was onvruchtbaar.' Om er zeker van te zijn dat we dit niet missen zegt de schrijver het nog een keer: 'Zij had geen kinderen.' Lezen we in Genesis 10 en 11 voortdurend over zonen en dochters die verwekt worden, hier komen we voor het eerst in de Bijbel een onvruchtbare vrouw tegen. Geen kinderen betekent geen toekomst. Geen kinderen betekent een punt in plaats van een komma na de lange lijst van namen en geboortes in Genesis 11. Geen kinderen betekent een streep door 'wees vruchtbaar en vul de aarde'. Geen kinderen betekent dat de naam en de lijn van Abram op zouden houden te bestaan, uitgewist en vergeten. Geen kinderen voor de nakomelingen van Set betekent bovendien dat het laatste lijntje met God doorgesneden dreigt te worden. Dit is hoe het verhaal van de grote Abram begint. Met een familie die zowel geestelijk als lichamenlijk op een dood spoor zit.

Wat nu? Terach, moedig als hij is, besluit om Ur, een bruisend centrum van ontwikkeling, macht en politiek, achter zich te laten en op reis te gaan richting Kanaän. Misschien voelde hij ergens wel aan dat hij hier geen toekomst meer had. Misschien wilde hij breken met alle ellende die hij had meegemaakt. We weten het niet, maar hij vertrekt. Het trieste is dat hij op weg gaat en nooit aankomt. Terach strandt. Na de dood van zijn zoon en de onvruchtbaarheid van zijn schoondochter wordt de stad Charan de laatste halte voor hem. Dit is de laatste zin van Genesis 11: 'Terach stierf in Charan.' Einde verhaal. Hoe moet het nu verder met Abram en Saraï en met hun neefje Lot?

De Ene roept de eenling

Juist onder deze omstandigheden kiest God nu net deze familie uit. Precies wanneer het verhaal begint dood te lopen, verschijnt God en lezen we de woorden die niet alleen de grote omslag zullen vormen in het leven van Abram, maar ook in het boek Genesis. Zoals de schepping begint met het spreken van God, zo begint deze grote herschepping ook door het spreken van God. Genesis 12:1-3 is kunstig vormgegeven. Het bestaat uit twee opdrachten die beide worden gevolgd door drie beloftes:

Opdracht	Trek weg.	Een bron van zegen zal je zijn.
Drie beloftes	Ik zal je tot een groot volk maken. Ik zal je zegenen. Ik zal je naam veel aanzien geven.	Ik zal zegenen wie jou zegenen. Wie jou vervloekt, zal Ik vervloeken. In jou zullen alle volken op aarde gezegend worden.

Hoe ziet het er uit om beschikbaar te leven voor God? Om steeds weer ja te zeggen tegen Zijn roepstem zonder te weten waar het op uit zal lopen? Dit boek vertelt het verhaal van de vader van alle gelovigen. Er zijn weinig mensen die zo hun stempel op de wereldgeschiedenis hebben gezet als hij. Abraham was een pionier, een profeet en werd zelfs een rechtvaardige en een vriend van God genoemd. Tegelijkertijd was deze grote man ook gewoon een mens en staat zijn leven bol van de contrasten: groot geloof maar ook diepe twijfel, ruimhartige naastenliefde en gewiekste acties om zichzelf te redden. Soms zelfs allemaal in één hoofdstuk van zijn levensverhaal. Juist dat maakt zijn verhaal zo herkenbaar en levensecht.

Door middel van theologische en literaire inzichten, persoonlijke verhalen en praktische levenslessen neemt de auteur je mee op reis door het leven van Abraham. Zodat je niet alleen Abraham maar vooral de God van Abraham steeds beter leert kennen en beschikbaar durft te zijn voor Hem.

Inclusief gespreksvragen voor persoonlijke reflectie
en Bijbelstudiegroepen.

Bart van Nes is voorganger en trainer bij Bron Trainingen. Hij schreef eerder *De zaaier, de koning en de erfgenaam* en *Zie, ik maak alle dingen nieuw*.

KokBoekencentrum.nl
UITGEVERS | UTRECHT